

İNTİHAR BOMBACILARI¹

Vamık. D. VOLKAN*

Özet

11 Eylül saldırılarından sonra intihar bombacılığı ile ilgili yapılan çalışmalar bu kişilerin psikolojilerini anlamaya çalışmamızda yardımcı olmuştur. Politik psikoloji biliminin kurucularından olan Vamık D. Volkan'ın bu makalesi büyük grup kimliğinin birey hayatında oynadığı belirleyici rolü intihar bombacısı Filistinli çocuklar örneğinden yola çıkarak açıklamaktadır. Bireyler aidiyetlerini grup kimliği ile bütünleştirerek kendilerini o grup ile ifade edebilmektedir. Böylece ait olduğu grubun devamlılığını sağlamak isteyen birey kendi kimliğinden vazgeçerek grup ile özdeşim yapar. Büyük grup kimliği çadırı altında kendisine yer bulan kişi artık birey değil, bir grubun parçasıdır. Grup kimliğini korumak için kendi hayatından feragat etmek büyük grup kimliğine özgüven kazandırmak anlamına gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: *İntihar Bombacıları, Filistin, İsrail, Grup Kimliği, Politik Psikoloji*

SUICIDE BOMBERS

Abstract

Studies following the events of 9/11 enabled us to learn the psychology of the suicide bombers. Vamık D. Volkan, the pioneer of political psychology, analyzes the role of large groups in individuals by focusing on Palestinian child suicide bombers. Individuals integrate their personal identity with the group identity. Therefore the individual who wants to secure the sustainability of the group is willing to give up his own identity and identifies with the large group. The individual who rests underneath the large group tent is not an individual anymore, but is a part of the group. Sacrificing one's life to protect the large group identity means bringing self-confidence to the group identity.

Key Words: *Suicide Bombers, Palestine, Israel, Group Identity, Political Psychology.*

¹ Bu çalışma Virginia Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 2001 yılında tebliğ olarak sunulmuştur. Yazarın izniyle çeviri yapılmıştır. Çev. B. Senem Çevik, www.healthsystem.virginia.edu/.../suicide-bomber-psychology.pdf,

*Prof. Dr. Virginia Üniversitesi Öğretim Üyesi, Emeritus Profesör ve Psikanalist.
Akademik ORTA DOĞU, Cilt 4, Sayı 2, 2010

Giriş

İntihar bombacıları ve saldırganları yalnızca Orta Doğu'daki aşırı İslami gruplarda değil, Orta Doğu dışında da görülebilmektedir. İkinci Dünya Savaşı esnasındaki Japon Kamikaze pilotları ve Sri Lanka'nın Tamil Kaplanları intihar bombacılarına örnek gösterilebilir. 11 Eylül saldırıları ile bağlantılı olarak bu çalışmada Orta Doğu'daki aşırı İslami gruplara değinilecektir.

Günümüz aşırı İslamcı intihar bombacılarının psikolojisi elbette çok karmaşıktır. Klinik çalışmalarımızda özellikle bireyin kendisine güveninin yetersiz olduğu ve aşırı suçluluk duyguları hissettiği durumlarda intihar etmeye yatkın olduğunu görmekteyiz. Günümüzdeki aşırı İslamcı intihar bombacıları da kendilerini öldürerek özgüvenlerini arttırmaya çalışmaktalar.

Bir Filistin Yetimhanesinden Gözlemler

Bu intihar bombacılarının psikolojilerini düşünmemin temeli 1991 yılında Lübnan'da Sabra ve Şatilla katliamlarından sağ olarak kurtulan beş çocuk ile tanışmama dayanır (Volkan, 1997). 15 Eylül 1982 tarihinde İsrail savunma güçleri Batı Beyrut bölgesinde Sabra ve Şatilla'da yan yana bulunan iki Filistin sığınma kampının etrafında dolaştı. Ertesi gün öğleden sonra Lübnanlı Hristiyan Falanjist militanlar bu kampları bombalayarak sokaklardaki sivillileri öldürdüler. 1991 yılında bu bombalamadan sağ olarak kurtulmayı başaran beş çocuk ile Tunus'ta bulunan Biet Atfal al-Sammoud (Metanetli Çocukların Evi) adlı bir Filistin yetimhanesinde tanıştım. O dönemde merkezi Tunus'ta bulunan Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) bu yetimhaneyi yönetmekteydi. Çocukların beşi de Sabra ve Şatilla kamplarına saldırıların düzenlendiği tarihlerde bebektir. Görünüşe göre de çocukların anneleri veya onlara bakan kişiler saldırılar sırasında bebekleri bir çöp tenekesine veya yatağın altına saklayarak hayatta kalmalarını sağlamıştı. Bu nedenle gerçek isimleri de bilinmediği için hepsine birden Filistin Kurtuluş Örgütü lideri ve yetimhanenin daimi ziyaretçisi olarak "*Arafat*" adı konmuştu.

Bir hafta süre ile Sabra ve Şatilla'dan kurtulan bu beş çocuk ve yetimhanedeki diğer çocukları gözlemeleme fırsatı buldum. Onları oyun oynarken ilk kez gördüğümde "*normal*" çocukların oyun oynamaları gibi görünüyordu. Ancak bu oyunlar sırasında da çocukların neredeyse bir "*takım*" gibi bir arada hareket ettikleri de dikkatimi çekti. Bir tanesinin gruptan ayrı düşmesi durumunda huzursuzluk duyduğunu gözlemladım. Yetimhaneye ziyaretimizin beşinci gününde bu çocuklar ile çevirmen yardımıyla birebir görüşme yapmaya çalıştım. Bu esnada hepsi "*anormal*" bir ruh haline büründü –bir tanesi halüsinasyon görmeye başladı, bir diğeri de görüşme odasını darmadağın etti. Ancak görüşme odasında hep birlikte bir araya getirildiklerinde yeniden "*normal*" davranışlar sergilemeye başladıklarını gördüm. Bu bağlamda bireysel kimliklerinde büyük sorunlar yaşadıklarını ve ancak "*Arafatlar*"ın oluşturduğu "*takım*" haline geldiklerinde "*normal*"

gözüküklerini fark ettim. Bu deneyim bana bireysel kimliğin, bir şekilde bir “*takım*” ile veya etnik, milli, dini ve ideolojik kimlikle ilişkili olan büyük grup kimliği ile değiştirilebileceğini öğretti. Her ne kadar bu olgu en çok bahsettiğimiz beş çocukta görülmüş olsa da Biet Atfal al-Sammoud yetimhanesindeki diğer 52 çocukta da aynı olgunun daha hafif bir şeklini gözlemledim.

Biet Atfal al-Sammoud yetimhanesinin amacı yetimleri büyütme ve yardımcı olmaktı. Ancak, Biet Atfal al-Sammoud’da bakıcı olarak görev yapan yetişkinlerin çoğunluğunun Orta Doğu’daki çatışmalar nedeniyle travmatik olmasından dolayı mecazi olarak çocukların bireysel kimliklerindeki çatlakları “*Filistinlilik harcı*” ile dolduran ortakları. Bu “*Filistinlilik harcı*” hem çocuklar hem de yetişkinlerin ortak elementiydi. Bu durum bana Alman çocukların kimliklerindeki çatlakların Nazi ideolojisi ile doldurulduğu, çocukların bireysel kimlikleri ile kasıtlı olarak oynandığı bir başka tarihi dönemi hatırlattı. Nazi doktoru Joanna Haarer’in de kitaplarında ifade ettiği gibi (Haarer, 1937, 1943; bkz. Volkan, Ast ve Greer, 2002) ailelerin bebekleri disiplinli bir programlamaya göre beslemeleri, ağladıklarında veya etraflarıyla ilgili sorun yaşadıklarında hemen çocuklarına koşmamaları önerilmişti. Nazi döneminin annelerine de çocuğun doğal bağıllık ihtiyaçlarını görmezden gelmeleri söyleniyordu ve böylece çocuğun temel güven duygusu zedeleniyordu. Çocuklara zoraki bir şekilde etraflarında hiçbir gücün olmadığı hissettiriliyordu ve onları şefkatle büyütecek bir ebeveyn ile özdeşleşmeleri engelleniyordu. Daha da önemlisi, ebeveynlerinin davranışları sonucunda bir engellenme ve hüsrana ile karşı karşıya kalan çocuklar kendi içlerinde hissettikleri kızgınlıkları ebeveynlerine yansıtıyorlar. Bu yansıtma esnasında çocuklar ebeveynlerini gerçekte olduklarından çok daha agresif olarak algıladılar. Bu nedenle de kendilerini korumalarının yegâne yolunun saldırgan, “*kuvvetli ve sert*” çocuklar haline gelmeleri olduğunu hissettiler. Bireysel kimlik gelişimine yapılan bu engellenme Nazi propagandası ile yakından bağlantılıydı. Çocukların bireysel kimliklerindeki “*çatlaklar*” doğrudan veya dolaylı bir şekilde Nazi propagandası ile doluyordu; böylece bu çocuklar yetişkinliklerinde “*kuvvetli*” olacaklar ve Yahudiler gibi “*hoş olmayanları/istenmeyenleri*” yok ettiklerinde hiçbir vicdan azabı duymayacaklardı.

Elbette, kimi zaman klinik çalışmalarımızda bireyin kimliğinin dışarıdan kasti bir engelleme veya müdahale olmadan grup kimliği ile yer değiştirdiği benzer durumları gözlemliyoruz. Şizofren özellikler geliştirmeye başlayan bir genci düşünürsek bu genç var olan kimliğini kaybetmeye ve psikotik yeni bir kimlik geliştirmeye başlar. Joe artık o eski Joe değildir; kendisini örneğin İsa Peygamber olarak görebilir. Kimi zaman bu gibi kimlikler dini, milli ve ideolojik grup kimlikleri ile değiştirilebilir. Caroline

artık Caroline değildir, ama kimliğinin varlığını sürdürmesi kendi grup kimliğini koruması ve savunmasına bağlıdır.

Tunus’u ziyaretimden birkaç yıl sonra Orta Doğu’daki aşırı İslami intihar bombacılarının nasıl eğitildiği hakkında araştırma yapmaya başladım. Biet Atfal al-Sammoud’daki gözlemlerim, Nazilerin çocuk ve gençleri yetiştirme şekilleri ve şizofren hastalar ile olan çalışmalarım (Volkan, 1995) intihar bombacılarının psikolojisini anlamama yardımcı oldu. İntihar bombacıları psikotik değildir. İntihar bombacılarının oluşturulan kimliği dış gerçeklik ile tamamen örtüşür ve dış çevre tarafından onaylanır. Böylece, tıpkı Sabra ve Şatilla çocuklarının bir grup halinde oyun oynaması gibi gelecekteki intihar bombacıları da görünüm olarak “normaldir” ve bir hayli yüksek derece özgüvenleri bulunmaktadır.

İntihar Bombacılarının “Eğitimi”

Orta Doğulu Müslüman intihar bombacıları oluşturmanın tipik bir yönteminin iki basamaktan oluştuğu söylenebilir (Volkan, 1997); ilk olarak “öğretmenler” hâlihazırda bireysel kimliği sorunlu olan ve iç dünyalarını dengelemek için içselleştirebilecekleri bir dışsal “öğre” arayan gençler bulurlar. İkinci olarak bu öğretmenler etnik ve/veya dini büyük grup kimliğini, bireyin sorunlu veya zarar görmüş olan bireysel kimliğinin “çatlaklarına” “zorlayarak” yerleştirmeye çalışan bir “eğitim metodu” geliştirirler. İnsanlar bir kez intihar bombacısı olmaya aday olduğunda rutin kurallar veya bireysel psikoloji düşünce ve davranışlarına etki etmez. Böylece geleceğin intihar bombacısı artık büyük grup kimliğinin bir etmeni ve temsilcisi olarak bu grup kimliğini kendisi ve grubun diğer üyeleri için tamir etmeye çalışır. Kendisini (ve dolayısıyla bireysel kimliğini) öldürmek ve “ötekileri” (düşmanları) öldürmek önemli değildir. Esas önemli olan bombalama eyleminin (terörün) büyük grup kimliğine getirdiği özgüven ve alakadır.

Bu davranışların dolaylı ve dolaysız olarak desteklenmesi travmatize olmuş toplumun diğer üyelerinin bu bireyi grup kimliğini temsil edici olarak görmeleri ile bağlantılıdır. Her ne kadar İslam inancı intiharı yasaklasa da, Müslüman intihar bombacıların üyesi oldukları toplumların bu konuda bilinçli veya bilinçsiz olarak onay vermeme durumu söz konusu değildir. David Van Biema’ya göre “1996 yılının ilk dönemlerinde Filistinlilerin yalnızca yüzde 30’unun intihar bombacılığını onaylamıştır. Ancak günümüzde bu oran yüzde 70’tir” (2001).

Gazze ve Batı Şeria’da intihar bombacılığına ilgi duyan genç erkekler bulmakta hiç zorlanmadığımı fark ettim. Tekrar eden gündelik ve beklenen olaylar gençleri aşağılıyor ve onların kendilerini aileleri ile uyumlu özdeşim yaşamalarına bağdaştırmasına engel oluyor çünkü aileleri de aşağılanıyor. Dış olayların akılda yansımaları, çaresizlik duyguları ve insan gibi hissettirilmemeleri bu kişilerin kimliğinde “çatlaklar” oluşturmaktadır.

Araştırmalara göre “bombacı adaylarını” seçenler hangi kişinin kimliğinde büyük grup kimliği ile doldurulacak “çatlaklar” olduğunu çok iyi belirleyebilmektedir. Örneğin, ciddi travmalar yaşamış olan gençler genel travma yaşamış olan gençlerden çok daha uygun birer adaydır. (ciddi travma denince o kişiye düşman tarafından yaşatılmış dayak, eziyet veya bir aile üyesinin kaybı gibi gerçek bir aşağılanma kast edilmektedir).

Orta Doğu’daki çoğu intihar bombacıları genç olarak seçilip “eğitilmekte” ve daha sonra ergenlik çağıları sonlarında ve yirmili yaşlarının başında görevlerini yerine getirmek üzere gönderilirler. Bu “eğitim” en çok büyük grup kimliğinin içinde olan dini etmenlerin çaresizlik, utanç ve aşağılanmaya cevap olarak sunulması halinde etkili olmaktadır. Tanrı tarafından onaylanan bu dini etmenleri ödünç alarak içselleştiren kişi herşeye gücü yeter hale gelir ve narsistik duyguları körüklenmiş olur.

Genellikle intihar bombacıları olmaya aday olan Filistinli gençlerin “eğitimi” küçük gruplar halinde yapılmaktadır. (Terörist eylemler Filistin külüründe endemik bir durum olduğundan bu kadar erken yaşta olmaları gerekmiyor). Bu nedenle, bazı intihar bombacıları artık daha kısa süreli daha az düzenli bir eğitim sürecinden geçmektedir. Daha da önemlisi, bir toplum üzerindeki stres ne kadar çok artarsa, insanlar büyük grup kimliğine o kadar çok bağlanırlar. Sonuç olarak, “normal” insanlar bile terörist adayı olmaya itilebilirler) Bu gruplar topluca Kuran okuyup dua ederler. Pakistan “medreselerindeki” Afganistan’da mücahit olmak için yetiştirilen ve daha sonra Taliban destekçileri ve liderleri olmaya hazırlanan çoğu Pakistanlı ve Afgan öğrencinin aksine, Filistinli “öğrenciler” Arapça Kuran’ı anlayabilmektedirler. Ancak bu sebepten dolayı onlara verilen okumalar özenle seçilmektedir. “Öğretmenler” ayrıca kutsal gibi görünen ancak “Sabır sabırdan vazgeçene kadar sabırlı olacağım” gibi anlamsız tümceleri bir dua gibi üst üste söylemektedirler. Bunun gibi mistik cümleler ve Kuran ayetlerinin birleşimi “öğrenciler” için “farklı içsel dünyalar” ortaya çıkarmaktadır.

Bu arada, “öğretmenler” “öğrencilerin” anlamlı iletişimlerini, aileleriyle olan bağlarını ve müzik, televizyon gibi iletişim araçlarıyla iletişimlerini cinsel içgüdülerinin harekete geçirilmemesi amacıyla keserek gerçek yaşamlarına karışırlar. Bu düşünceye göre cinsellik ve kadınlar sadece yetişkinliğe erişildikten sonra elde edilebilir. Ancak, intihar bombacıları için bu “geçiş” kendini öldürmektir, sembolik bir hadım edilme değildir. Odipal zafere ölümle ulaşılacağı söylenir. Dürtülerine karşı katı bir süper ego olan ve genç hayattayken emrinde olması gereken bir kuvvet olarak Allah, libidinal isteklerin tatminini cennetteki huriler (melekler) aracılığıyla sağlar. “Öğretmenler” Hz.Muhammed’in, takipçilerine gösterdiği, “savaş propogandasının” görülen ilk örneklerinden biri olarak da nitelendirilen, talimatlarını Bedir Savaşı (M.S 624) eşliğinde ölümsüzlük temasını ele alarak öğrencilerine sunmaktadırlar. Hz. Muhammed müminlere, eğer savaşta

ölürlerse cennette “yaşamaya” devam edeceklerini söylemiştir. Bu gençlere de benzer bir şekilde yaşamın cennette devam ettiği söylenmektedir. Bir intihar bombacısı öldüğünde dostları ve aileleri tıpkı bir “düğün merasimi” gibi bir araya gelerek ölen teröristin o anda cennetteki meleklerin sevgi dolu kolları arasında olduğuna inanarak kutlama yaparlar.

Genellikle intihar bombacısı adayları görevlerini ailelerine söylememeleri yönünde eğitilir. Şüphesiz ki, dünyanın bu bölgesindeki aileler çocuklarının görevlerini tahmin edebilmektedirler, ancak yine de, ailelerden sırlarını gizlemek gençler arasında bir güç yaratmaktadır. Sırlar gerçekçi olmayan sahte bir “ayrılma-bireyleşme” yaratır (Mahler, 1968) ve bağımlılık iplerini koparmayı sembolize eder. Bu bağımlılık ipleri, genç kişinin büyük grup kimliğini temsil etmesiyle yer değiştirir.

Çocuklar ve gençler için kurulan İslami okullar Orta Doğu ve Pakistan gibi Müslüman ülkelerde yeni bir oluşum değildir. Bunlar İslam’ın başlangıcından beri varlığını sürdürmektedir. Pakistan’ın modern medreselerinde farklı olan şey ise gelecekteki şiddete hizmet etmek amacıyla eğitimi kapsamasıdır. Pakistan’daki bu tür medreseler Usama bin Ladin’in komşu Afganistan’a yerleşmesinden ve Taliban’ın ülkenin tümünü idare etmesinden daha önce de vardı. Bu medreselerde öğretilenler aşırı dini “ideolojilerin” Deobandi ve Vahabi versiyonu tarafından etkilenmiştir (Rashid, 2000). Bu sırada, bu medreselere giden çoğunluğu fakir olan çocukların eğitimi Orta Doğulu İslami intihar bombacılarının eğitimine benzemektedir. Çocuklar senelerce Kuran’ın Arapça şeklini okudular, ancak Arapça bilmiyorlardı ve öğretmenleri tarafından kendilerine sunulan tercümeyi kabul etmek zorundaydılar. Urdu dilinde okuduklarında, onlara Urduca’daki “jeem” harfinin jihad demek olduğu; “kaaf”ın Kalashnikov demek olduğu, ve “khy”ın khoon (kan) demek olduğu söylendi (Ali, 2001). Bunlar Sovyetler’e karşı mücahit yetiştirmek için İngiltere ve Amerika tarafından finanse edilen medreselerdi. Suudiler ise Vahabiliğin yayılması için daha çok para sağladılar. Bu medreselerdeki “mezunlar” daha sonra Taliban ve El-Kaide’yi oluşturan temeller olacaktı.

Yeni bir nesil

11 Eylül olayları ile basın yeni bir aşırı İslami intihar teröristi neslinin varlığından bahsetmeye başladı. Öncelikle, bu teröristler “doğrudan” aşağılanmış Filistinliler değildi; bunlar genellikle Mısır ve Suudi Arabistan kökenliydi. Haberler ayrıca bu yeni grubun “profilinin” standart intihar bombacısı profiline de uymadığını belirtiyordu. Filistinli intihar saldırganları genç, eğitimsiz, travmatize olmuş fakir ailelerden gelmesine rağmen; bunlar genellikle daha yaşlı ilerlemiş, iyi eğitilmiş, zengin ve eğitilmiş ailelerden geliyorlardı. Çoğu yönleriyle hepsi Orta Doğulu olan 11 Eylül saldırganları (Muhammed Atta gibi) yeni bir nesle ait görünüyor. Ancak, ben hala aşırı

İslami intihar bombacılarını yaratan aynı mekanizmaların bu yeni teröristler için de geçerli olduğuna inanıyorum.

Elbette ki, Atta ve son dakikaya kadar ölümcül bir görev üzerinde olduklarını bilmediğimiz diğer teröristlerin hayatları hakkında bilgiler açığa çıkmadan kesin olarak bir şey söylememiz mümkün değildir. Ancak kanaatimce onlar da kimliklerinde “*çatlaklar*” oluşturan bir psikolojik travmaya maruz kalmışlardır. Bir lidere boyun eğmeleri (Usame bin Ladin) bu “*çatlakları*” dolduran “*beton harç*” gibidir. Bu durumda bin Ladin büyük grup kimliği adına bir lider ve “*gerçek*” Müslüman inancının da temsilcisidir. Uçak kaçırmanın geride bıraktıkları birkaç sayfalık belgenin tercümesi El-Kaide’nin eğitiminin ve harekât örgütlenmesinin bir kısmını açıklamaktadır. Bu belgede gerçek kimliklerini saklama tavsiyesi dışında, intihar etmeye ve Allah adına düşmanı öldürmeye onay verdiği gibi görünen Kuran’dan seçilerek alınmış bazı ayetlere de yer verilmiştir. Bu ayetlerin satır aralarında teröristlerce nasıl algılandığı ve bu talimatların “*Tanrı’nın sözleriyle*” toplu katliamı nasıl bağdaştırdığını görmekteyiz. “*Ayakkabalarını bağlamak*”, “*yıkanmak*” ve “*silahlarını kontrol etmek*” – görev hazırlıklarının ötesinde- içsel bir çatışma yaşamadan yapılabilecek kolay işlemlerdir. “*Temizlenme*” ve kir, çamur, leke çıkartmak bu kişileri “*iyi*” Müslüman yapmakla beraber (Yüce Tanrı ile ancak “*temiz*” halde “*tanışabilirler*”), gerçek hayatta kendini, yolcuları, uçak mürettebatını ve hedef binadaki kimseleri öldürmek olan “*kirli işleri*” bu şekilde dengelemektedir. Böylece, kişinin evinden çıkıp, uçağı kaçırması ve uçağı düşürmesiyle son bulan basamakların tümü kutsal bir hale getirilmiş ve psikolojik olarak kolaylaştırılmıştır. Elbette, teröristlerin bütün bu talimatları stratejik olarak düzenleme işlemlerini ne kadar bilinçli olarak yaptıklarını bilemeyiz, ancak kanımca bu talimatlar psikolojik olarak son derece etkili ritüelleri ustaca yönetebilmenin bir örneğini teşkil etmektedir.

Yazarın Notu: Bu çalışmanın hazırlandığı 2001 yılı sonrasında büyük grup kimliği hakkında daha fazla bilgi edinme imkânımız oldu. Bu süre içerisinde büyük grup kimliğinin önemini anladık. Soyut bir kavram olan büyük grup kimliği milyonlarca birbirini belki de hiç tanımayan ama özdeşim kurabilecek kişinin paylaştığı ortak tarih, kültür, değerler, adet ve geleneklerin bir araya getirdiği kimlik olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası ilişkilerde en önemli kavramlardan birisi olan büyük grup kimliği gruplara ait olan bireylerin de kimliğini belirleyici rol üstlenmektedir. Bu büyük grup kimliğini bir çadıra benzetirsek, çadır bezi sallandıkça yani grup kendisini tehdit altında gördükçe insanların o çadırın altında girmeye çalışmaktadır. 90’ların sonu ve 2000’li yılların başlarında yapılan araştırmalarda Filistinli çocukların 1-2 yıl içerisinde intihar bombacısı olduklarını, kimliklerindeki çatlakları doldurduklarını gördük. Ancak 11 Eylül sonrası Müslüman kimliğinin çadırı sallandıkça yani tehdit altına girdikçe intihar bombacısı eğitimlerin çok daha çabuk

gerçekleştiğini gördük. Hissedilen tehditten dolayı intihar bombacılar artık 2 yılda değil 24 saatte eğitilmektedir. Bu yeni fenomen ile ilgili elimizde henüz yeteri kadar veri bulunmamaktadır. Bu intihar bombacılarının psikolojisini yeterince bilmesek de, büyük grup kimliğinin bu kişileri yönlendirdiğini ve bu şekilde daha çabuk eğitilebildiklerini söyleyebiliriz.

Kaynakça

Ali, Tariq (2001). Former U.S policies allowed the Taliban to thrive. *Turkish Daily News*, Sept. 25.

Van Bierna, David (2001). Why the bombers keep coming. *Time*, December 17.

Haarer, Johanna (1937). Mutterschaft und Familienpflege imneuen Reich (Motherhood and Family Care in the New Reich) in *Beitrage zur Volkslehr und Gemeinschaftspflege (Essays on Ethnology and Community Care)*. Munich: Herausgegeben von der Volksbildungs Kanzlei.

Haarer, Johanna (1943). *Mutter, erzahl von Adolf Hitler (Mother, tell me about Adolf Hitler)*. Munich: J.F. Lehmanns Verlag.

Mahler, Margaret S. (1968). *On Human Symbiosis and the Vicissitudes of Individuation*. New York: International Universities Press.

Rashid, Ahmad (2000). *Taliban: Islam, Oil and the New Great Game in Central Asia*. London: I.B. Tauris.

Volkan, V.D. (1995). *The Infantile Psychotic Self: Understanding and Treating Schizophrenics and Other Difficult Patients*. Northvale, NJ: Jason Aronson.

Volkan, V.D (1997). *Bloodlines: From Ethnic Pride to Ethnic Terrorism*. New York: Farrar, Straus, and Giroux.

Volkan, V.D., Ast, Gabriele, and Greer, William (2002). *The Third Reich in the Unconscious: Transgenerational Transmission and its Consequences*. New York: Bruenner-Routledge